

10. ธรรมาภิบาล

ความสำคัญของการมีธรรมาภิบาลที่ดีของสถาบันการเงิน

ระบบสถาบันการเงินเป็นภาคธุรกิจที่มีความสำคัญที่จะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน วิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้สถาบันการเงินมีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ รวมทั้งสามารถพัฒนาและแข่งขันได้ คือ การจัดให้มีระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี หรือมีธรรมาภิบาล เพราะเสถียรภาพของสถาบันการเงินขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ฝากเงินและนักลงทุน เป็นต้น นอกจากนี้ การดำเนินงานของสถาบันการเงินมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และน่าเชื่อถือ จะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การเพิ่มมูลค่าในกิจการความน่าเชื่อถือและความมั่นคงของสถาบันการเงินในระยะยาว รวมไปถึงการเจริญเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจของประเทศ

หลักเกณฑ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลของสถาบันการเงิน มีดังนี้

1. [กรรมการและผู้บริหาร](#)
2. [ผู้ถือหุ้น](#)
3. [การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน](#)
4. [การเปิดเผยข้อมูล](#)
5. [ผู้สอบบัญชีอิสระ](#)

1. กรรมการและผู้บริหาร

1.1 โครงสร้างคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลของธนาคารพาณิชย์

เป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติทางธรรมาภิบาลของธนาคารพาณิชย์ในด้านโครงสร้างของคณะกรรมการธนาคารพาณิชย์เพิ่มเติมจากคู่มือสำหรับคณะกรรมการสถาบันการเงินโดยมีการกำหนดองค์ประกอบ คุณสมบัติ หน้าที่และความรับผิดชอบของกรรมการในคณะกรรมการธนาคารพาณิชย์และคณะกรรมการชุดย่อยต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงาน โดยสรุป คือ

คณะกรรมการธนาคารพาณิชย์ ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

- กรรมการจำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน
- กรรมการที่เป็นผู้บริหารไม่เกิน 1 ใน 3
- กรรมการอิสระอย่างน้อย 3 คน หรือ 1 ใน 4 แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า

ทั้งนี้ เพื่อให้กรรมการอิสระมีบทบาทในการถ่วงดุลการบริหารงานของธนาคารพาณิชย์ มิให้เอื้อประโยชน์แก่ผู้บริหารเกินสมควร

กรรมการอิสระ ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

- ถือหุ้นในธนาคารพาณิชย์ไม่เกินร้อยละ 0.5
- ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารงาน หรือมีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียในด้านการเงินและการบริหารธนาคารพาณิชย์ บริษัทร่วม และผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม
- ไม่เป็นผู้เกี่ยวข้องหรือญาติสนิทของผู้บริหารระดับสูง หรือของผู้ถือหุ้นรายใหญ่

1.2 คณะกรรมการชุดย่อย

คณะกรรมการชุดย่อยที่ธนาคารพาณิชย์ต้องจัดตั้ง ได้แก่ คณะกรรมการตรวจสอบ และคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง รายละเอียดเป็นดังนี้

(1) คณะกรรมการตรวจสอบ

องค์ประกอบ

- กรรมการธนาคารพาณิชย์อย่างน้อย 3 คน
- ในจำนวนนี้ต้องเป็นกรรมการอิสระอย่างน้อย 2 คน
- ประธานไม่ควรทำหน้าที่ในคณะกรรมการชุดย่อยอื่นๆ

หน้าที่

- คู่มือการตรวจสอบรายงานทางการเงินและสอบทานให้ธนาคารปฏิบัติตามกฎระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- รายงานต่อคณะกรรมการธนาคารพาณิชย์ ในเรื่องต่างๆ เช่น ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ การทุจริต ข้อบกพร่องของการตรวจสอบภายใน การฝ่าฝืนกฎระเบียบ เป็นต้น

(2) คณะกรรมการบริหารความเสี่ยง

องค์ประกอบ

- มีจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน
- ประกอบด้วย กรรมการและ/หรือผู้บริหารของธนาคารพาณิชย์
- ประธานควรเป็นประธานเจ้าหน้าที่บริหาร

หน้าที่

- ดูแลความเสี่ยงโดยรวมของธนาคารพาณิชย์
- รายงานต่อคณะกรรมการตรวจสอบ

คณะกรรมการชด้อยที่ธนาคารพาณิชย์ควรจัดตั้ง ได้แก่ คณะกรรมการสรรหาและคณะกรรมการกำหนดค่าตอบแทน ซึ่งสามารถเป็นชุดเดียวกันได้ รายละเอียดเป็นดังนี้

องค์ประกอบ

- มีจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน
- เป็นกรรมการที่ไม่เป็นผู้บริหารทั้งสิ้น
- ประธานฯ ควรเป็นกรรมการอิสระ

หน้าที่ของคณะกรรมการสรรหา

- กำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์ในการสรรหาบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการและผู้บริหารระดับสูง
- คัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการธนาคารพาณิชย์

หน้าที่ของคณะกรรมการกำหนดค่าตอบแทน

- กำหนดแนวทางการประเมินผลงานและค่าตอบแทนของบุคคลที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งกรรมการธนาคารพาณิชย์และผู้บริหารระดับสูง

ประกาศและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง

1. [โครงสร้างคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลของธนาคารพาณิชย์ \(3 ธ.ค. 2545\)](#)

1.3 การเป็นกรรมการในบริษัทอื่นของกรรมการและผู้บริหารระดับสูงของธนาคารพาณิชย์

หลักการ คือ กรรมการและผู้บริหารระดับสูงของธนาคารพาณิชย์เป็นประธานกรรมการ กรรมการบริหาร หรือกรรมการผู้มีอำนาจลงนาม ใดๆอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในบริษัทอื่น ได้ไม่เกิน 3 กลุ่มธุรกิจ โดยพิจารณาความเป็นกลุ่มธุรกิจจากอำนาจการควบคุมกิจการ

ประกาศและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง

1. [การเป็นกรรมการในบริษัทอื่นของกรรมการและผู้บริหารระดับสูงของธนาคารพาณิชย์ \(26 ก.ย. 2546\)](#)

1.4 การแต่งตั้งกรรมการที่เป็นผู้บริหารและผู้บริหารระดับสูงของธนาคารพาณิชย์

หลักการ คือ กำหนดลักษณะต้องห้ามของกรรมการที่เป็นผู้บริหารและผู้บริหารระดับสูงของธนาคารพาณิชย์ เช่น มีปัญหาในการชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยกับสถาบันการเงิน เคยถูก รพท. หรือสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์สั่งถอดถอนจากการเป็นผู้บริหารสถาบันการเงินหรือบริษัทหลักทรัพย์ มีประวัติเสียหายหรือมีพฤติกรรมที่แสดงถึงการทำงานอันส่อไปในทางไม่สุจริต ฯลฯ ซึ่งธนาคารพาณิชย์จะต้องตรวจสอบก่อนการแต่งตั้งทุกครั้ง

ประกาศและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง

1. [การแต่งตั้งกรรมการที่เป็นผู้บริหารและผู้บริหารระดับสูงของธนาคารพาณิชย์ \(29 ก.ค. 2547\)](#)

2. ผู้ถือหุ้น

การถือหุ้นในธนาคารพาณิชย์ของบุคคลหรือคณะบุคคลจะเป็นไปตาม [พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505](#) และ [พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ \(ฉบับที่ 2\) พ.ศ. 2522](#) และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

- บุคคลใดจะถือหุ้นเกินร้อยละ 5 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์นั้นมิได้ เว้นแต่บุคคลที่ได้รับการยกเว้น เช่น ส่วนราชการ เป็นต้น
- มีจำนวนหุ้นที่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยถืออยู่ไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด
- หากมีบุคคลใดถือหุ้นเกินกว่าร้อยละ 5 ธนาคารพาณิชย์นั้นจะจ่ายเงินปันผลหรือเงินตอบแทนอื่นให้แก่บุคคลนั้นหรือให้บุคคลนั้นออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมผู้ถือหุ้นตามจำนวนหุ้นส่วนที่เกินมิได้

3. การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน

ระบบการควบคุมภายใน (Internal Control Systems) และการตรวจสอบภายใน (Internal Audit) เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งของกระบวนการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance) ในสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของภาคการเงิน การแข่งขันที่ทวีความรุนแรงกดดันให้มีความผลกำไรจากการดำเนินงานหรือมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น การคิดค้นผลิตภัณฑ์ทางการเงินใหม่ๆ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ ทำให้ฝ่ายบริหารของสถาบันการเงิน จำเป็นต้องให้ความสนใจกับการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ซึ่งผู้ตรวจสอบภายในมีบทบาทที่สำคัญในการประเมินประสิทธิภาพและมีบทบาทในเชิงรุก (Proactive) เพื่อยกระดับมาตรฐานของระบบการควบคุมภายในของสถาบันการเงิน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้างความมั่นคงของระบบการเงินโดยรวม

หน้าที่หลักของหน่วยงานตรวจสอบภายในคือ ประเมินกิจกรรมต่างๆของสถาบันการเงิน อย่างเป็นอิสระ การตรวจสอบภายในมีบทบาทที่สำคัญในการช่วยฝ่ายบริหารในการสร้างและรักษา สภาพแวดล้อมของการควบคุมภายใน (Internal Control Environment) ที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ให้กับสถาบันการเงิน สภาพแวดล้อมของการควบคุมภายในที่ดีจะช่วยให้มั่นใจได้ว่าสถาบันการเงิน ปฏิบัติตามกฎหมายและ ข้อบังคับ มีการดูแลป้องกันทรัพย์สิน การเก็บรักษาบันทึกเอกสารที่เพียงพอ มีการป้องกันหรือตรวจพบการทุจริต ข้อผิดพลาดและรายการผิดปกติที่สำคัญตั้งแต่แรกเริ่ม รวมทั้ง มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานตรวจสอบภายในต้องเป็นอิสระจากกิจกรรมที่ ตรวจสอบ และต้องมีอิสระในการตรวจสอบกิจกรรมต่างๆขององค์กร การรายงานสิ่งที่ตรวจพบ และเสนอข้อเสนอนี้ ทั้งนี้ ความเป็นอิสระของผู้ตรวจสอบภายในเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานตรวจสอบ เพื่อให้ผู้ตรวจสอบภายในสามารถใช้วิจารณญาณที่เป็นกลางและ ปราศจากอคติ

โดยทั่วไปขอบเขตของงานตรวจสอบภายในต้องครอบคลุมทุกกิจกรรมของสถาบันการเงิน ซึ่งรวมถึงกิจกรรมของสาขา และกิจกรรมที่สถาบันการเงินจ้างบุคคลภายนอกทำการแทน (Outsource) หัวหน้าหน่วยงานตรวจสอบภายในควรสอบถามให้แน่ใจว่างานตรวจสอบแต่ละงานครอบคลุม และมีรายละเอียดเหมาะสมกับปัจจัยเสี่ยง (Risk Factors) ของงานนั้น ภายหลังจากพิจารณาระดับ ความเสี่ยงของแต่ละงานที่จะทำการตรวจสอบแล้ว หัวหน้าหน่วยงานตรวจสอบภายในควรตัดสินใจว่าจะขยายหรือลดขอบเขตของงานตรวจสอบ การตัดสินใจในเรื่องดังกล่าวควรมีการบันทึกเป็น เอกสาร นอกจากนี้ ผู้ตรวจสอบภายในควรพิจารณาระดับของการสุ่มตัวอย่างในการตรวจสอบที่ เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานตรวจสอบที่กำหนดไว้ด้วย

ประกาศและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง

1. [แนวทางการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในของสถาบันการเงิน \(15 ต.ค. 2544\)](#)

4. การเปิดเผยข้อมูล

การเปิดเผยข้อมูลเป็นองค์ประกอบสำคัญของการมีธรรมาภิบาลที่ดี ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักคือให้ผู้ถือหุ้นและนักลงทุนใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ดังนั้น ข้อมูลที่เปิดเผยจะต้องมีความถูกต้องเชื่อถือได้ โปร่งใส เป็นประโยชน์กับการตัดสินใจ ทันต่อเวลา และผ่านช่องทางที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย การเปิดเผยข้อมูลที่เพียงพอและถูกต้องเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างความน่าเชื่อถือและมูลค่าให้แก่กิจการ

รพท. ได้กำหนดแบบฟอร์มงบดุล งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้น นโยบายการบัญชีและหมายเหตุประกอบงบการเงิน ให้ธนาคารพาณิชย์รายงานโดยเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชี นอกจากนี้ ธนาคารพาณิชย์ต้องเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญอื่นๆ ตามที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์กำหนดด้วย เช่น รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต นโยบายการกำกับดูแลกิจการ โครงสร้างองค์กร บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ องค์ประกอบ และรายงานของคณะกรรมการและคณะกรรมการชุดย่อยต่างๆ ปัจจัยความเสี่ยงและการบริหารความเสี่ยง ฯลฯ

นอกจากนี้ รพท. กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์เปิดเผยผลตอบแทนหรือผลประโยชน์อื่นใด ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินที่จ่ายให้แก่กรรมการและพนักงานชั้นบริหารของธนาคารพาณิชย์ ตั้งแต่ระดับผู้จัดการฝ่ายหรือผู้อำนวยการฝ่ายขึ้นไป รวมทั้งตำแหน่งอื่นที่เทียบเท่า นอกเหนือจากผลประโยชน์อื่นที่พึงจ่ายตามปกติแก่กรรมการและผู้บริหารอีกด้วย

ประกาศและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง

1. [แบบงบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนของสถาบันการเงิน \(24 พ.ค. 2544\)](#)

5. ผู้สอบบัญชีอิสระ

รพท. กำหนดคุณสมบัติและหลักเกณฑ์การพิจารณาให้ความเห็นชอบผู้สอบบัญชี ตลอดจน กำหนดขอบเขตการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีของสถาบันการเงินไว้ดังนี้

- ไม่ถูกสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาต
- เป็นผู้สอบบัญชีที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ให้ความเห็นชอบ
- ไม่ถูกเพิกถอนการให้ความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ไม่เป็นผู้สอบบัญชีที่ตรวจสอบสถาบันการเงินแห่งเดียวกันเกินกว่า 5 ปีติดต่อกัน

ผู้สอบบัญชีของสถาบันการเงินมีหน้าที่ ดังนี้

- จัดส่งแนวการตรวจสอบบัญชี (Audit Program)
- จัดส่งหนังสือแจ้งการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับ และหนังสือแจ้งจุดอ่อนของระบบการควบคุมภายในด้านบัญชีที่มีสาระสำคัญ
- จัดทำรายงานพิเศษในด้านการประเมินประสิทธิภาพของการตรวจสอบภายใน และการประเมินธุรกรรมของสถาบันการเงินที่มีลักษณะหรือเงื่อนไขพิเศษแตกต่างจากปกติ
- ตรวจสอบในเรื่องที่ รพท. สงสัยหรือมีข้อสังเกตเป็นพิเศษตามที่ รพท. ร้องขอ

ทั้งนี้ สถาบันการเงินต้องยื่นขอความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีต่อ รพท. ล่วงหน้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 30 วันก่อนนำเสนอต่อที่ประชุมผู้ถือหุ้นทุกกรอบปีการบัญชี

ประกาศและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง

1. [หลักเกณฑ์การให้ความเห็นชอบผู้สอบบัญชีของธนาคารพาณิชย์ \(26 พ.ย. 2545\)](#)
2. [หลักเกณฑ์การให้ความเห็นชอบผู้สอบบัญชีของบริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุน หลักทรัพย์และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ \(26 พ.ย. 2545\)](#)